

ВІДГУК

офіційного опонента ГУМЕНЮК ОЛЬГИ МИХАЙЛІВНИ на дисертацію ЛОГУШ ЛЕСІ ГЕНАДІЇВНИ на тему: «Тенденції розвитку медичної освіти в освітній політиці Європейського Союзу», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти

Актуальність дисертаційного дослідження Логуш Лесі Генадіївни визначається тим, що сучасні міжнародні соціально-економічні та соціокультурні процеси зумовили суттєві зміни у розвитку професійної освіти в Україні. В умовах активного реформування вищої медичної освіти в Україні, відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014), Концепції розвитку вищої медичної освіти в Україні (2008), Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я (2015) зростає необхідність врахування міжнародних освітніх і професійних стандартів, активізуються завдання вивчення позитивного зарубіжного досвіду розвитку медичної освіти Європейського Союзу. Найбільш актуальним є врахування у розвитку медичної освіти України змісту і вимог тих міжнародних документів, які в освітній політиці Європейського Союзу мали ключове значення – Лісабонської декларації про права пацієнта (1981 р.), Единбурзької декларації (1988 р.), програми ЮНЕСКО «Освіта для всіх протягом усього життя» (1997 р.), а також прийнятих у 2003 р. «Міжнародних стандартів медичної освіти».

Автор дисертаційного дослідження підкреслює, що сприяння розвитку медичної освіти займає вагомe місце в освітній політиці кожної країни. Діяльність урядів, професійних асоціацій, міжнародних організацій, технологічні інновації розвинених країн спрямовані на формування висококваліфікованого і відповідального кадрового потенціалу системи охорони здоров'я, виведення усіх сфер медичної допомоги і медичної освіти на рівень найвищих світових стандартів, перехід на ступеневу освіту, мобільність студентів, пропаганда та впровадження безперервного

професійного розвитку в систему медичної освіти.

У змісті дисертації Логуш Лесі Генадіївни на основі визначеного об'єкта, предмета і мети конкретизовано основні завдання дослідження, які у цілому виконано.

У першому розділі автором визначено базові поняття дослідження; розкрито проблему розвитку медичної освіти в контексті європейських інтеграційних процесів у педагогічній теорії; подано загальну характеристику освітньої політики Європейського Союзу. Важливими дослідницькими висновком, є теза дисертанта (ст.74) про те, що основною характеристикою реформування медичної освіти у країнах Європейського Союзу стала трансформація кількісних показників освітніх послуг у якісні, а якість освіти залежить не тільки від особливостей організації освіти, професіоналізму викладачів та матеріальної бази, але і від компетентності тих, хто навчається. «Якість освіти» в дослідженні розглядається як сукупність властивостей та характеристик освітнього процесу, проаналізовані основні чинники, які забезпечують «якість» медичної освіти. Дослідником акцентовано на відповідних особливостях «відкритого європейського простору для вищої освіти», зокрема діяльності Європейської мережі гарантії якості у вищій освіті (2000 р.), основними завданнями якої, як узагальнює автор (ст.70, 84) стали: обмін інформацією та поширення позитивного досвіду; експертне оцінювання та консультування з питань гарантування якості освіти на прохання країн-членів Європейського Союзу та міжнародних організацій; встановлення і підтримка контактів з міжнародними експертними організаціями.

У другому розділі дисертації Л. Г. Логуш обґрунтовано та детально охарактеризовано основні періоди розвитку медичної освіти в освітній політиці Європейського Союзу, основними критеріями запропонованої періодизації стали: соціально-економічні суспільно-політичні, соціокультурні, соціально-історичні. Вивчено питання формування освітньої політики; проаналізовано основні принципи реформування медичної освіти відповідно до Единбурзької декларації; проаналізовано розвиток медичної освіти

відповідно до вимог Болонського процесу; охарактеризовано утвердження міжнародних стандартів медичної освіти та пріоритетних тенденцій розвитку медичної освіти в освітній політиці Європейського Союзу. Важливо, що дослідник виокремила специфіку реалізації принципу дворівневості у вищій медичній освіті (ст.126-127), визначила, що такі країни як Фінляндія, Швеція, Данія, Польща відмовилися від двоступеневої системи у медичній освіті, а Німеччина відклала це рішення та, на основі аналізу джерел дослідження ствердила, що відсутність двоступеневої підготовки не перешкоджає ВМНЗ приймати активну участь у Болонському процесі.

Автором вдумливо визначено і проаналізовано значну джерельну базу дослідження, вагому частину якої складають іншомовні джерела: законодавчі акти в галузі медичної освіти країн Європейського Союзу та рекомендації урядових комісій різних країн Європи; документи європейських і міжнародних організацій стосовно медичної освіти (ЮНЕСКО, Європейської ради Європейського Союзу, Організації міжнародного співробітництва і розвитку, Парламенту Європейського Союзу, комюніке міністрів вищої освіти країн-учасниць Болонського процесу, Європейської асоціації медичної освіти; статистичні збірники з освіти, видані ЮНЕСКО, Всесвітньою федерацією медичної освіти (ВФМО), Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ); європейська та світова медична періодика; закони та законодавчі акти України; фонди бібліотек; електронні ресурси

Тому до вагомих позитивів роботи відносимо те, що автор проаналізувала і дала системну характеристику документальними джерелам і актам, що є основою для виходу медичної освіти України на міжнародний і, насамперед, європейський рівень.

Наукова новизна і теоретична значущість дисертаційного дослідження Л. Г. Логуш визначається тим, що автором ґрунтовно опрацьована його джерельна база, відповідно меті і завданням визначено науково-методологічний апарат, вдумливо проаналізована понятійна структура роботи, уточнено поняття, що характеризують розвиток медичної освіти, як складової

професійної освіти в освітній політиці Європейського Союзу та встановлено змістові зв'язки між поняттями: «професійна освіта», «медична освіта», «якість освіти», «тенденції розвитку медичної освіти», «освітня політика», які використовуються у вітчизняному та європейському науковому просторі.

До найбільш істотних наукових результатів, отриманих дослідницею відносимо те, що вона:

- обґрунтувала основні періоди розвитку медичної освіти в освітній політиці Європейського Союзу: перший – формування освітньої політики в медичній галузі (1950-1987); другий – початок реформування медичної освіти (1988-1997); третій – модернізації медичної освіти відповідно до вимог Болонського процесу (1998-2003); четвертий – впровадження ідей неперервної медичної освіти (2004-2014).

- охарактеризувала тенденції розвитку медичної освіти в освітній політиці Європейського Союзу та виокремила такі пріоритетні тенденції як глобалізація освітньої політики ЄС в галузі медичної освіти (прийняття Міжнародних стандартів медичної освіти); підтримка академічної мобільності студентів медичних спеціальностей та професійної мобільності викладачів; встановлення вимог до базової підготовки студентів медичних спеціальностей; розширення клінічного навчання; полікультурність медичної освіти; автономність медичних університетів та університетських клінік; акредитація медичних навчальних закладів на рівні держави і на міжнародному рівні; створення єдиного європейського простору медичної освіти для безперервного професійного розвитку медичних фахівців; спрямованість медичної освіти на покращення рівня здоров'я населення.

Заслужує на увагу велике практичне значення дослідження. Дисертантом розроблено і впроваджено:

- методичні рекомендації «Розвиток медичної освіти в контексті вимог європейської освітньої політики» для викладачів і студентів вищих медичних навчальних закладів та науковців, що досліджують проблеми розвитку медичної освіти;

- матеріалами дослідження збагачено зміст курсів з історії педагогіки та порівняльної педагогіки; запропоновано навчальний модуль за темою «Організація охорони здоров'я в країнах Європейського Союзу» до дисципліни «Соціальна медицина та організація охорони здоров'я» для викладачів і студентів усіх спеціальностей медичного університету.

Погоджуємося, що результати дослідження можуть бути використані навчально-виховному процесі ВМНЗ України, для розробки нових і оновлення існуючих навчальних курсів по вивченню історії медицини та організації охорони здоров'я, в системі післядипломної медичної освіти та під час професійної підготовки викладачів вищих медичних навчальних закладів.

Достовірність результатів, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, оцінюємо як позитивні зазначивши, що значною мірою вони забезпечені концептуальними позиціями автора, який у роботі з дослідницьким матеріалом ґрунтовно використав зазначені нам у вступі автореферату і дисертації дослідження, методи дослідження, його теоретичну та методологічну основу.

Комплекс дослідницьких методів, визначених автором адекватні меті та завданням роботи, аналіз першоджерел має об'єктивний характер, висновки науково коректні та обґрунтовані.

Достовірність результатів дисертаційного дослідження підтверджена тим, що їх впроваджено в початковий процес чотирьох ВМНЗ, а саме Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Буковинського державного медичного університету, Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Достовірність дослідницьких висновків та рекомендацій автора забезпечена також повнотою їх викладу, оскільки результати дослідження висвітлено 22 публікаціях. Серед них: 1 методичні рекомендації, 11 одноосібних наукових статей у фахових виданнях, 2 статті у зарубіжних періодичних виданнях, 8 публікацій у збірниках наукових праць та матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Автором проведена належна апробація отриманих результатів на міжнародних, всеукраїнських та регіональних конференціях. Проведено відкрити лекцію на тему: «Transformation of the Higher Education of Ukraine at the beginning of the XXI century in legislative documents» для студентів та викладачів Державної вищої школи імені Станіслава Тарновського в Тарнобжегу (Польща).

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри безпеки життєдіяльності Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Аналітичне та методологічне забезпечення медико-біологічних аспектів безпеки життя та культури здоров'я у вищих навчальних закладах» та наукової теми Київського університету імені Бориса Грінченка «Філософські освітологічні та методичні засади компетентної особистісно-професійної багатопрофільної університетської освіти».

Дисертаційна робота Л. Г. Логущ характеризується цілісністю, новизною, логічним викладом її змісту. Автора можна охарактеризувати як науково коректного, зрілого дослідника що володіє методологією та методами наукового дослідження, вміннями їх оприлюднення.

Публікації автора адекватно відображають основні положення дисертаційного дослідження. Текст автореферату відповідає тексту дисертації.

Позитивно оцінюючи наукове та практичне значення результатів дисертаційного дослідження Л. Г. Логущ, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та пропозиції:

1. На ст. 5 дисертації автором сказано, що низка міжнародних документів містить вихідні концептуальні положення глобальної модернізації. У науковій новизні автор стверджує, що «подальшого розвитку набули наукові положення щодо модернізації медичної освіти в Україні». Вважаю, що в тексті дисертації доцільно було б конкретизувати, які саме «наукові положення» має на увазі автор, систематизовано викласти їх, уточнивши у якій частині вони отримали розвиток.

Оскільки у тексті роботи йдеться про вимоги до модернізації, її необхідність (ст. 35, 41, 86, 92); завдання і пріоритети (ст.55, 96, 145). А у визначеній автором «теоретичній основі дослідження» у цій частині є лише положення про вплив глобалізаційних процесів на модернізацію медичної освіти (М. Білинська, В. Москаленко, В. Передерій).

2. Оскільки у дослідженні шляхом порівняльного аналізу зіставлений освітній досвід багатьох європейських країн, робота тільки б виграла, якщо б автор у параграфі 1.1. чітко окреслила яких принципів і вимог до порівняльного дослідження вона дотримувалася, як виокремлювала об'єкти для порівняння, дотримувалася системності – зв'язку, який має кожен виокремлений елемент із системою освіти і соціуму частиною якого він є.

3. Відповідно до предмета дослідження автор аналізує зміст багатьох міжнародних документів про освіту. Однак на певних сторінках с.71, 79, 129-130, 131, 134-135, 137 та ін. надання інформації про зміст документу має описовий характер, потребує більш детального авторського аналізу та систематизованого викладу його результатів, використання для їх трактування ретроспективного аналізу. Тим більше, що багато із цих документів були прийнятими 30-40 років назад, їх зміст розвивався у наступні роки.

4. Доцільно було б розширити додатки дисертації, особливо звернувши увагу на матеріали документів, що ілюструють діяльність провідних європейських університетів із стандартизації медичної освіти, що було б корисним для аналогічної діяльності українських ВМНЗ.

5. Автором на с. 158 не зовсім точно вказано дані щодо кількості вищих медичних навчальних закладів України станом на 2014 рік.

Водночас, дані зауваження не є принциповими і не знижують загальну якість роботи.

ВИСНОВОК

Дисертація є самостійним і завершеним науковим дослідженням, в роботі поставлено і розв'язано актуальну наукову задачу сучасної педагогічної

науки. Вірогідність результатів дослідження, їх наукова новизна та практична значущість аргументовані. Автореферат та публікації автора відображають основний зміст та положення дисертації. На основі аналізу дисертації, автореферату і публікацій здобувача вважаю, що дисертаційна робота Логуш Лесі Генадіївни на тему: «Тенденції розвитку медичної освіти в освітній політиці Європейського Союзу», відповідає вимогам „Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника” (п. 9,11, 12,13), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, Логуш Леся Генадіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри стоматології
дитячого віку Львівського національного
медичного університету
імені Данила Галицького,
Заслужений лікар України

О.М.Гуменюк

Підпис засвідчую:

Вчений секретар,
доктор медичних наук, професор

О.Б.Надрага